

Het bloedbad en de Nederlanders

In juli 2006 kwamen naar schatting zestig mensen om bij gevechten rond drie dorpen in Uruzgan waar zich Taliban-strijders ophielden. Eén getuige spreekt over standrechtelijke executies. Nederlandse militairen namen deel aan de actie en doodden achttien mensen. Een reconstructie roept vraagtekens op over hun rol. Door Arnold Karskens

De gecombineerde lucht-landaanval in Uruzgan tijdens die hete dagen in juli concentreerde zich op de Baluchi-pas, een brede kloof die de districthoofdsteden Tarin Kowt en Chora verbindt. Verkenningssmissies, berichten van reizigers en gedetailleerde satellietfoto's maakten duidelijk dat honderden Taliban-strijders in dorpen, grotten en ommuurde woonhuizen zich gereed maakten voor een offensief op de nabijgelegen provinciehoofdstad Tarin Kowt. Daar bouwden op dat moment honderden soldaten aan Kamp Holland. Een Taliban-beschieting of overval zou de start van Task Force Uruzgan op 1 augustus onder Nederlandse leiding ernstig bemoeilijken. Er werd besloten tot een gecombineerd Amerikaans, Afgaans en Nederlands ingrijpen.

De zuiveringsoperatie begon in de nacht van 9 op 10 juli met een bombardement van Amerikaanse B1-bommenwerpers op de dorpen Kakrak, Dehjanz en Pirosha. Daarna volgden nog twee bombardementen, waarvan de laatste op 19 juli.

Neerlands hoogste militair, Commandant der Strijdkrachten Dick Berlijn, zei op 21 juli na afloop van de actie dat 'de militaire inzet in de Baluchi-vallei (...) als positieve bijwerking (had) dat de bevolking zich dankbaar toonde.' Ooggetuige Abdul Karim (45) vertelde afgelopen zomer aan Revu een ander verhaal. "Ze

hebben zulke grote bommen gebruikt dat er water uit de grond kwam." Hij sprak over tientallen doden. Gewonden werden overgebracht naar het ziekenhuis in Tarin Kowt of naar het 170 kilometer verder gelegen ziekenhuis van Kandahar. Hier ondervroeg de Brit Rupert White, aangesteld door de Verenigde Naties om de mensenrechten in Afghanistan in de gaten te houden, enkele overlevenden. Een gewonde jonge vrouw sprak van 'grote aantallen omgekomen burgers.' Een andere vrouw uit Dehjanz meldde de dood van 21 mannen, acht kinderen en drie vrouwen. Een vrouw uit Pirosha zei dat zeven van haar familieleden waren omgekomen.

Mevrouw Golalai Achakzai, hoofd van de sectie monitoring en onderzoek van de onafhankelijke Afgaanse mensenrechtencommissie AIHRC, heeft veel meer getuigen gesproken. Hun verklaringen zijn verzameld in een ordner met foto's van de gewonden. Namen van deze getuigen mag ze uit veiligheidsoverwegingen niet geven, maar uit gesprekken werd haar duidelijk dat die getuigen na de bombardementen parachutisten naar beneden zagen komen. "Eén getuige zei dat mensen op een rij werden gezet en vervolgens werden dood-

geschoten." Volgens haar informatie zijn bij de juli-actie tussen de zestig en tachtig mensen gedood en tussen de zestig en zeventig mensen gewond geraakt. Het percentage Taliban-strijders onder de doden is haar onbekend. Ook was er veel materiële schade. Tientallen bewoners van wie de woning, de boomgaard en/of het vee was vernield of gedood, bedelden in de daarop volgende maanden bij de poort voor het gouverneurshuis van gouverneur Munib in Tarin Kowt om steun.

Aanvallen op burgers of hun woonhuizen zijn volgens het humanitaire oorlogsrecht een oorlogsmisdaad. Het opzettelijk doden in executiestijl eveneens. Maar of er sprake is van een oorlogsmisdaad, daarover kan de Afgaanse mensenrechtencommissie zich niet uitspreken "voordat er ter plaatse onderzoek is gedaan."

Tijdens de tiendaagse veldtocht door de Baluchi-pas nam een Nederlands Pantserinfanteriepeloton verdedigende posities in ten noorden Tarin Kowt. Volgens luitenant-kolonel C. ten Anscher, hoofd woordvoering Operatiën, zorgde verder een verkenningdetachment voor 'flankbeveiliging'. Per e-mail deelt hij mee: 'Hoewel die rol terughoudend van aard was, is het desondanks meerdere malen

Gewonden van de 'zuiveringsoperatie' in de Baluchi-pas in juli 2006, gefotografeerd door de Afgaanse mensenrechtencommissie AIHRC. De rol van Nederlandse militairen verdient een onderzoek.

tot een confrontatie met de vijand gekomen.' Aan Taliban-zijde zouden 'door Nederlands vuur vermoedelijk achttien dodelijke slachtoffers (zijn) gevallen, maar meer slachtoffers kunnen niet worden uitgesloten. Dit aantal is exclusief mogelijke slachtoffers die als gevolg van ingeroepen (niet-Nederlandse) luchtsteun zijn gemaakt.' Van de executie waarover een getuige sprak, is hem 'niets bekend.' Hoewel meer onderzoek vereist is, vallen toch enkele tegenstrijdigheden op. Volgens woordvoerder Ten Anscher zijn Nederlandse gevechtsvliegtuigen en -helikopters 'diverse malen ingeroepen maar als gevolg van het slechte weer niet ingezet', met uitzondering van een escorte voor gewondenvervoer. 'Er heeft daarom geen wapeninzet plaatsgevonden, noch zijn er bommen afgeworpen'. De militaire website F-16.net, die iedere vliegbeveiliging boven Afghanistan volgt, meldt echter dat gedurende deze veldtocht 'the full firepower' van de Nederlanders werd ingezet waaronder de F-16's en Apache-helikopters. Er is nog een opmerkelijke contradictie. Hoewel de mensenrechtencommissie AIHRC spreekt van zeker zestig doden en een regeringsonder-

zoek van zeker tien burgerdoden, zegt woordvoerder Ten Anscher: 'Voor zover wij weten zijn er geen burgerslachtoffers gevallen.' Ondanks de tegenstrijdigheden en de vele onduidelijkheden is er voor het Openbaar Ministerie in Arnhem, dat gewelddaden gepleegd door militairen toetst, tot nu toe geen reden geweest voor nader onderzoek. Het Openbaar Ministerie meldt: 'De door de Koninklijke Marechaussee, op basis van de rapportage van de daarvoor verantwoordelijke commandant, aan het Openbaar Ministerie Arnhem gerapporteerde geweldsaanvallen hebben vooralsnog niet geleid tot het oordeel dat er een nader (strafrechtelijk) onderzoek dient te worden ingesteld naar de rechtmatigheid van de geweldsaanvallen.' De Leidse hoogleraar oorlogsrecht Liesbeth Zegveld vraagt zich af hoe in het geval van de achttien doden zo zeker gezegd kan worden dat het Taliban-strijders betrof. "Hadden ze een uniform aan, een vlag of een pet op? Het probleem van de hedendaagse oorlogen is dat het onderscheid tussen strijders en burgers moeilijk is te maken. In geval van twijfel is dat altijd genoeg reden voor onderzoek." ■

Sorry, foutje!

Bewoners van Uruzgan kennen een bloedige geschiedenis van 'vergissingen' bij militair optreden. In juli 2002 werd een bruiloftsfeest door Amerikaanse vliegtuigen gebombardeerd waarbij volgens getuigen tientallen burgers omkwamen en ruim honderd gewonden vielen. Op 6 juli 2006, enkele dagen voor de acties in de drie dorpen, werd de auto van Abdul Baqie, de zwager van het parlamentslid voor Uruzgan, Abdul Kalik (zie foto), beschoten. Zijn vrouw, dochter en zoon raakten gewond. Onbekend is of ook bij deze actie Nederlandse militairen betrokken zijn geweest. Volgens woordvoerder Ten Anscher hielden Nederlandse soldaten in deze periode wel 'gezamenlijk verkenningspatrouilles' met Amerikaanse en Afgaanse militairen onder de vlag van Operation Enduring Freedom waarbij actief jacht wordt gemaakt op de Taliban.

